

ANIŻ (162) *cn i pt*

-ż : -sz : -z : łch : -s (141 : 13 : 6 : 1 : 1). ◊ aniż (53), a niż (109).

a jasne.

Sł stp notuje, Cn, Linde brak.

I. Spójnik (161) :

A. *Wiąże niewspółrzedne części zdania pojedynczego oraz zdania składowe w zdaniu złożonym; quam Vulg (151) :*

1. *Uwydatnia stosunek porównawczy (144) :*

a. *Łączy części zdania pojedynczego (119) :*

α. *Po comp przymiotnika [w tym po: lepszy (3), większy (12)] (37) : LibLeg 10/155; RejKup c6; bo temu rozumieją, że domowy nieprzyjaciel jest szkodliwszy i nieznośniejszy, aniż postronny Diar 39, 53; LubPs Qv, S6v, bb marg; KrowObr 238; Rozumiem żeć fie tá rzecz dziwna będzie zdáła/ Aby wodá wyłzła być á niż zyemiá miáła. RejWiz 146; BibRadzThren 4/6, Agg 2/10; ále y w południe/ cién bywa więtfzy á niż rzecz od którój pochodzi. GrzepGeom O4, Fv, 12v, K3v, K4, K4v (9); RejPos 79; SienLek 7v; BiałKat 73v [2 r.], 283v; Toż y pyłmo S. [...] Lepfzy dzień śmierci/ á niż narodzenia bydź opowiedziáło. BiałKaz C, C; CzechRozm 98; Y ci młodzi przyzwolą nie siedzyeć w pokoju/ Owłzeki á niż Ieráx chciwłzy to do tego PaprPan Z3, C3, D3, D4v, L3v, R2v (8); VotSzl C3v.*

β. *Po comp przysłówka [w tym po: lepiej (9), nie mniej (2), rychlej (4), więcej (39)] (64) : LibLeg 10/152v; iż my rychlej się na nie przywieść damy dla tego swego strawnego, aniż dla potrzeb RP prze ktore by ta egzekucyja odłożona być miała. Diar 37; iż o niej [obronie RP] radzi mowić będziem, [...] jeno iż nie mniej potrzebujemy domowej, aniż postronnej opatrzenia. Diar 40; ale też owszem przypuszczalichmy to na rozsądek zboru chrześcijańskiego. Ktory iż za zjazdem ludzi niemała na sejmy koronne znacznie by się zebrać mógl, aniż gdzie indziej na stronie Diar 86, 31, 35, 55, 67, 68, 87; DiarDop 119; yeśli tákyego oycá lyn miłowác ma/ ktori mu wyęcey nyepziyacyelem [!] yeft/ á niż oycem. GliczKsiąż G3v; LubPs N5; BibRadz Gen 19/9; Pólek wżytkich łżeć tyśięcy dziewięć feth y dwánaście Pólek/ 6912. połowicą mniéy bez máła/ á niż w ónym cołmy przedzěj o nim mieli. GrzepGeom M4v, F3v; a zówždy cie ciągnie więcey do złego á niż do czego dobrego. RejPos 180, 280v; HistLan B2v; WujJud 206v; Swoy czáfem gorfzy bywa na łwego włafnego/ Ciężey ćirpieć przychodzi á niż od obcego. MycPrz I B2v, II B; BiałKaz G2v, H, H2 [2 r.]; CzechRozm 85 [2 r.], 95v, 96v, 137v, 141 (9); chcefzli wiedzyeć ci tho ludzye zacni/ Ná włzem á niż Pedárdus koždy lepiej bączny PaprPan O4, A3v, D2, I3v, L4, Cc4; StryjKron 220; CzechEp 7, 9, 35 [2 r.], 43, 49 (13); O niezczęłnyłz to człowiek [...] lepiejby mu było ná świat nigdy fię nie rodzić/ á niż fię tám doftác. WerKaz 301; wie y to ze ten Cray na Zołd więcey dlaślawy dlaOiczyny, aniz dla zyskow iakich zdrowie swoje wazeł ActReg 77, 108, 110, 115; WujNT Act 5/29; VotSzl B2, D2v, D3.*

γ. *Z wyraźną elipsą comp (2) : ktory będzie mieć Pólek wżytkich [...] 576. tylé czworo á niż w Kwárćie GrzepGeom M3v; A ten kto fpifuie w folwárcech/ ma im vkázác gdzie tego máią doftawác/ á niż ná tǎrgu GostGosp 124.*

δ. *Po „inaczej, iny” (2) : Diar 86; Ale iáko inaczejy w nie á niż w Bogá wierzymy/ ták też inaczejy ich niżli fámeo Bogá wzywamy. WujJud 57v.*

ε. Po „pierwej” (1) : Przeto nie baczę, czemuby pierwej radzić o postronnej obronie, aniż o domowym porządku. *Diar* 25.

ζ. Po „raczej, radszej, radniej” (6) : *Diar* 32, 33; gdyłz rádźzey, gotowichmy vmrzeć ániż przestępić wítawy oyczyfte. *BudBib* 2.*Mach* 7/2; *KuczbKat* 140; *CzechRozm* 119v, 210v.

η. Po „woleć” (7) : *GliczKsiąz* 17v; Wolálaby by mogła Kániá być Sokołem/ Tákiesz cielę Ieleniem á niż proflym wołem. *RejWiz* 65; *BiałKat* 93v; *KuczbKat* 255; *CzechEp* 126; *ActReg* 117; *VotSzl* E4v.

b. Łączy zdania składowe i równoważniki zdania w zdaniu złożonym (32) :

1) W połączeniu z trybem oznajmującym (24) :

α. Po *comp* przymiotnika (6) : *GrzepGeom* I, Q2v; Przecz Grzegorzuz bijełz sýná niego lepszego á niżeś łam *HistRzym* 34; *HistLan* D4; *WujJudConf* 162v; Bo iuż teraz bliższe nam ielth zbáwienie/ á niż kiedyfmy vwierzyli. *RejPosWstaw* [21²].

β. Po *comp* przysłówka (3) : á dáleko iey więcey nienawidział á niż ią miłował *BibRadz* 2.*Reg* 13/15; *PaprPan* Ee; bo lepiej że co rok porálne znośne płáćić będą z powinności/ á niż co rok Pobor dawáią *VotSzl* D2v.

γ. Z wyraźną *elipsą comp* (1) : áby teraz z odpowiedzi ich ná iego błędy każdy fałz y prawdę mógł poznać y Bogá chwalić: A niż ták iego popaliwfy/ fwoie/ przeciw rzeczy nie będącey/ wyftáwiác. *CzechEp* 95.

δ. Po „inny, inszy, inakszy, inaczej” (5) : *Diar* 57, 70; Thu záprawdę ináčzey będzie/ ániż ták byli chytry Kronikarze náfzy [...] piáli *BielKron* 334; *CzechEp* 89; *SarnStat* 401.

ε. Po „woleć” (1) : Wolę iż w piekle żyiefz cnotliwą ná wieki/ A niż małz życ na fwiecie tu w wielkiej łromocie *PaprPan* Gg3.

2) W połączeniu z trybem przypuszczającym (8) :

α. Po *comp* przysłówka (3) : *RejKup* e3; Iż lepiej ielth iż ieden zginie/ á niżby wfyzytek lud zginác miał. *RejPos* 197v; *CzechRozm* 44v.

β. Z wyraźną *elipsą comp* (3) : *BiałKaz* M2v; *BielSen* 18; A co fię tycze gotowości y potrzeb dołtátku do boiu/ to łácnio perfuádowác káždemu/ że łobie potrzeby łpráwi powoli w czás/ á niżby fię w ten czás kręćić miał *GrabPospR* K4v.

γ. Po „radszej, radniej” (2) : Iżby radniej gardła pozbył, A niżby cze[go] ustąpił *BierRozm* 16; *BibRadz* I 83v marg.

2. Uwydatnia stosunek czasowy ogólnikowo następczy (łączy zdania składowe w zdaniu złożonym) ‘zanim’ (7) : Pothem wkiłka niedziell do Richwála przyachawfchi v plebana łlozenie miáll a niłch thwierdza panu Zgorzála *LibMal* 1543/72; *SeklKat* C4; A nis wydá dwie godzinie Pевна ciebie łmierć nieminie. *RejKup* c7v; *Diar* 64; *BibRadz* Is 17/14; *BiałKaz* C3.

α. Po „pierwej” (2) : *BiałKat* 318v; decret Pána woyewodzýn nyesłufzny. bo pyerwy wyłzyetł a nyłz Rok spólzwu przipatl *ZapKóścier* 49.

B. Wiąże współrzędne zdania składowe w zdaniu złożonym uwydatniając stosunek łączny ‘ani nawet, i nie’ (10) :

a. *Oba zdania składowe z orzeczeniem nie zaprzeczonym partykułą „nie” (7) : BielŻyw 151; zmiłuię fie Pan Bog nádemną/ gdy fie ią też zmiłuię/ ániż mi fie godzi wzność ręku ná pomázáncá Bożego BielKron 67, 57v, 67, 81v.*

Połączenie: »aniż też« (2): Kto fie dobrze z vbořtwem zrownawa bogaty ieft, aniż też ten kto mało ma vbogi ieft Ale ktory zawždy mieć żáda. BielŻyw 144, 95.

b. *Pierwsze zdanie składowe z orzeczeniem zaprzeczonym partykułą „nie” (3) : iaciem tham żadnego fkarbu nie chował aniż ieft moy przeto go niechęć wziąć BielŻyw 161; ktorego czáfu nikomu Pan ziawić nigdy nie raczył ániż fie nam też o nim pytáć wřzetcźnie godzi. RejAp 62.*

Połączenie: »aniż też«: Zadnemu fie w towarzyřtwo wielkie nie wdaway, aniż theż przezliřzna ofobliwoć vżyteczna ieft BielŻyw 121.

II. *Partykuła ‘nawet nie’ (1) : Weturya zářię do Koryolana: Aniż ią tego żádam řynu moy miły Márcy/ áby ty był zmiennikiem Wolřkich pánow řwych BielKron 109v.*

Cf ANIŻELI, ANIŻLI, 2. NIŻ

DM